

Tsaariaegsest militaartehasest kaasaegseks kunstikeskuseks

Karin Laansoo: „Kai ei ole otseselt millegi järgi mudeldatud, see on uus institutsionaalne koostöövorm, mida kõik otsivad, aga mida keegi ei ole veel siin tegutsemas näinud.“

MAARIN MÜRK

Kai kunstikeskuse 450 m² näitusesaalis saab korraldada suuri väljapanekuid, nagu siiani on saanud ainult Kumus või Tallinna Kunstihoones.

Piia Ruber

Noblessneri sadamalinnakus avab juba järgmisel nädalal, 20. IX uksed Kai kunstikeskus, mille tööd korraldab Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus (EKKAK). Uus kunstikeskus on üle pika aja sellises mastaabis kunstiruumi lisandumine siinsele kunstimaastikule, see on tekitanud elevust, aga ka küsimusi. Lähema 10-15 aasta perspektiivis on Kai tulnud, et jääda. Muinsuskaitsealuses endises allveelaevatehase kompleksi tuleb ühiskontor, näitusepind, auditoorium ja hakkab tegutsema rahvusvaheline residentuuriprogramm. Kai tiimi kuuluvad programmijuht Karin Laansoo, tegevjuht Kadri Lass-Lepasepp, projektijuht Kadi-Ell Tähiste, kommunikatsioonijuht Eeva Lillemägi ja programmi koordinaator Triin Metsla.

Palun tutvustada Kai kunstikeskust neile, kes ei ole sellest veel midagi kuulnud.

Karin Laansoo: Kai on uus rahvusvaheline kunstikeskus saja-aastasest tööstushoones ...

Kadri Laas-Lepasepp: ... mille sisuks on tiptasemel rahvusvahelised näitused, väärtfilmikino, loengud, valdkondlikud koolitused ja palju muud. Mõeldud on ka publikule, kes ei tule ainult kunsti vaatama: siin on näiteks toidukohad, kohalikest maitsetest Jaapani omadeni.

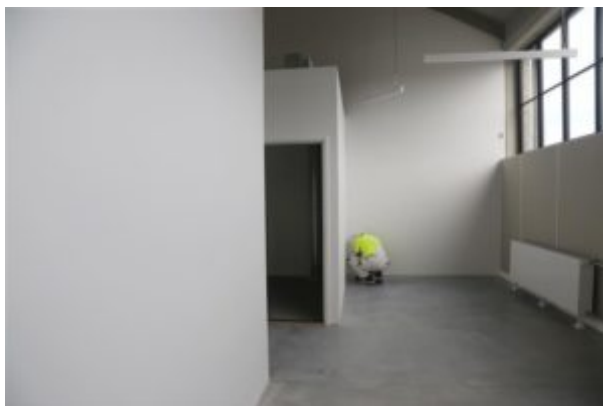
Rääkige lahti Kai peamised tegevusteljed nii kaugele kui praegu paigas on. Näituseprogramm, majalised, residendid, koostööd, suuremad üritused, koolitusprogramm jms.

Laansoo: Praegu tegeleme küll peamiselt avamiseks valmis saamisega, aga ka järgmise aasta eelarvesse vahendite otsimisega, programmi kinnitamisega jne. Ettevalmistus käib mitmes kihis, kunstnikudki käivad ja mõõdavad ruume. Näituseprogramm on paigas järgmise aasta lõpuni, nimedest tooksin praegu välja partnerina Performa Institute'i ja Whitechapel Gallery. Eks me ehitamegi Kai nende kontaktide peale, mida oleme seitsme aasta jooksul arenduskeskusega loonud. Meie uhiuuel veebilehel kai.center saab sügisel lugeda järgmise aasta programmi kohta täpsemalt.

Laas-Lepasepp: Meie eesmärk on tuua rahvusvahelised kunstnikud, kuraatorid, kriitikud ja vahendajad kokku Eesti kunstiga ja olla kogu ahela vältel kaasas, ideest teostuse ja levikuni, siin ja ka mujal. Mõni asi saab alguse Kaist ja liigub edasi, või hakkab mõne külaskäigu järel hoopis kuskil mujal midagi idanema.

Laansoo: Kai residentuur käivitub 15. X. Meile saabus üle 300 taotluse, žürii on võitjad välja selgitanud ning nimed avalikustame juba enne Kai avamist. Kino osas alustame koostööprojektide ja kureeritud sarjadega – oktoobrist alates toimub näiteks koostöös kinoga Sõprus iganädalane „Sõprus Kai peal“. Järgmisest aastast on Kai ka filmikuraator Ingel Vaikla, kes töötab välja oma kuraatorisarja ning mõtleb meiega kaasa näitustele lisasündmuste loomisel. Novembris alustame töötubade sarja, mis on mõeldud kõigile eksperimentaalsete filmide tegijatele. Whitechapel Gallery Artists' Film International tuleb Eestisse – Kai on selle globaalse võrgustiku kõige värskem liige ning selleks, et neid filme ikka oleks Eestist peale tulemas, kutsume Londonist ja mujalt profid, kes räägivad kõigist detailidest, helist levini.

Laas-Lepasepp: Nüüd, kui meil on püsiruumid, teeme kord kuus ka valdkondliku koolituse sarja ürituse. Meie rõhk saabki olema kommunikatsioonil, turundusel ja avaliku esinemise teadmiste jagamisel, natuke ärilist poolt juurde tuues. Järgmise aasta sügisel tuleb uuesti ka kunstikorraldajatele, kuraatoritele ja galeristidele suunatud galeristide meistrikursus, kus on taas oodatud osalema ka EKA tudengid.

Uue kunstikeskuse sisearhitekt on Margit Argus büroost Kaos Arhitektid.

Miks olete otsustanud jätkata ka arenduskeskusena? Millised tegevused lisaks Kai käigushoidmisele toimuvad läbi arenduskeskuse? Kuidas olete tegevussuunad omavahel jaotanud?

Laansoo: Meil oli väga pikk tiimisisene arutelu, küsisime nõu mentoritelt, ka kunstikaugetelt inimestelt. Jõudsime äratundmisele, et maja on vahend meie eesmärkide saavutamiseks – arenduskeskus on jätkuvalt emalaev. Meil on üks suur missioon, milleks nüüd saime vahendi juurde. Me ei tahtnud tekitada Eesti kunstiväljale katkestust. Arenduskeskus on ettevõtmine, mida oleme alustanud kirglikult ning ajanud entusiasmiga ja väga heade tulemustega.

Kuidas suunad jagunema hakkavad, on alles kujunemisel. Praegu on tiimi koormus seoses avamisega väga suur ning rollid natuke nihkuvad kommunikatsiooniinimese ja programmikoordinaatori liitumisega. Ilmselt aasta lõpuks on asjad rohkem paika loksunud. Välisuudised, arendustegevus, EKKAK-

ISCP residentuur, Outset Eesti, koostöö Tate'i muuseumiga Eestit puudutava uurimistöö osas ja suured rahvusvahelised koostööprojektid – need on jätkuvalt selgelt arenduskeskuse rida.

Millised keskused on Kai eeskujud mujalt maailmast?

Laansoo: Kai ei ole otseselt millegi järgi mudeldatud, see ongi uus institutsionaalne koostöövorm, mida kõik otsivad, aga mida keegi ei ole veel siin tegutsemas näinud. Me toome kokku erinevad valdkonnad, uue kunsti produktsiooni ja rahvusvahelised partnerid – need kolm asja hakkavad sünergias toimima.

Meid on inspireerinud pigem inimesed, mitte institutsioonid, kõik need, kes on käinud meil loenguid andmas ja kohtumistel – neil kõigil on olnud midagi olulist jagada. Kas see on saun-residentuur Milwaukee's või uus kunstnike projektiruum Buenos Aireses või rahvusvaheliselt väga hästi toimiv galerii kuskil keset Mehhikot.

Kai puhul on välja käidud koostöö rohujuuretasandi organisatsioonide või algatustega. Milliseid tugiteenuseid neile täpsemalt pakute? Kuidas on need hinnastatud?

Laas-Lepasepp: Esmalt pakume ruume, kontorit või töölauda, koosolekuruume. Eestis on mitmeid algatusi, mis laienevad näiteks festivali korraldamise ajaks ning muidu koosnevad ühest-kahest inimesest. Püüame neile pakkuda paindlikku lahendust. Suurematele tiimidele on erikokkulepped, samuti ka produtseerivatele partneritele, kes valmistavad midagi meie majas toimuvat ette. Rendi hinnastamise osas oleme võtnud arvesse Tallinnas juba toimivaid ühiskontoreid, aga ka kunstivaldkonna ostujõudu. Kontor avaneb oktoobrist ja laudu veel on.

Laansoo: Kuuma laua põhimõttel!

Laas-Lepasepp: Jah, nn *hot desk*: ei ole püsivat lauda, töötad seal, kus on vaba. Saab rentida kuu ja ka päeva kaupa. Auditooriumiüritused on kontoris tegutsejatele tasuta.

Mis puudutab tugiteenuseid, siis konsulteerimine, mida arenduskeskus on teinud, jätkub kindlasti, võib-olla struktureeritumal kujul. Meie ekspertiis on seni olnud peamiselt juriidiline nõustamine, kommunikatsioonitugi, oleme aidanud kirjutada projekti või koostada eelarvet. Plaan on ekspertiisi laiendada.

Kui näiteks rentida teilt kontor või maksta konsultatsioonitunni eest, kas ei ole see avaliku raha liigutamise ühest taskust teise, sest rahastusallikad on paljuski samad?

Laas-Lepasepp: Kai keskuse hoonel ei ole pärast valmimist enam avalikust rahast eelarvelist katet, sisutegevuse osas on teised lood. Maja osas oleme eraõiguslik mittetulunduslik platvorm, kes pakub turule teenust. Me ei saa kontrollida, kust keegi raha võtab – teenuseid võivad osta kunstnikud ja algatused, kes ei taotle selleks eraldi vahendeid.

Millistel tingimustel saab oma näituse, ürituse jms Kaile läheneda? Millised on teie koostöökriteeriumid?

Laansoo: See toimib mõlemat pidi: näituseprogrammi oleme esimeseks aastaks leidnud ise partnerid, kuid loodetavasti lisandub selle aasta lõpus Kai kuratoorium, et mõtteprotsess oleks läbipaistvam ja ideede ring suurem. Ürituste osas on ukсед täiesti lahti: produtseerime koos partneritega küll ise, aga võtame vastu ka ettepanekuid. Tuleb saata meil programming@kai.center.

Laas-Lepasepp: Meie loome ise nädala- ja kuupõhised sarjad, mis loodetavasti kanda kinnitavad. Kindlasti aga ootame ka pakkumisi ja ideid väljastpoolt, et Kai ürituste programm oleks võimalikult mitmekesine.

See toob mind publikuküsimuse juurde. Tundub, et valdkonda lisandub hulk uusi sündmusi, ei saa öelda, et ka praegu neid vähe toimub. Kuidas tekitada aga laiema publiku hulgas nõudlust kaasaegse kunsti järele? Mis on teie võluvits? Eriti

Kuigi Kai kunstikeskus asub muinsuskaitsealuse hoone II korrusel, on see algse maalilise trepi kõrval varustatud ka liftiga.

2 x Piia Ruber

näiteks nüüd, kus nii Kumu kui ka Fotografiska pakuvad muu hulgas ka *blockbuster*eid ja kergemalt seeditavaid, tagatult meeldivaid kunstielamusi?

Laansoo: Me põdesime selle sihtrühmade lastehaiguse ka ise läbi. Loomulikult tuleb teha teavitustööd, et turistid leiaksid siia tee, et info jõuaks nii vanade kui noorteni. See on iga publikuga töötava institutsiooni puhul normaalne. Aga meie kogemus Kai ettevalmistusperioodist näitab praegu, et kui teed midagi, mis läheb inimestele korda, siis nad murravad ise su ukseid maha. Me ei peagi nii palju kuulutama, sest Kai ise on juba kõnetanud: et see on Eestis loodud asi, paari inimesega tehtud platvorm, mis on siin kasvanud ja tahab kuhugi välja jõuda. Sellele elatakse kaasa. Nimi on hästi õnnestunud, see jääb kohe meelde ja programm peab end nüüd aasta-paariga tõestama. Aga ikkagi just see kooslus: siin saad osa kultuurist, aga saad ka meelt lahutada, süüa, mere ääres olla. See piirkond on muutunud tõeliseks magnetiks. Mäletan, et paar aastat tagasi ukerdasime siin mudas ringi, kõik tundus täielik utoopia. Dénes Farkasil on näitusel Temnikova ja Kasela galeriis töö, neonkiri „Impossible“, see võiks olla meie kontoris, sest oleme täiesti uskumatu ja utoopilisena tundunud asja valmis teinud.

Siit edasi tahaksingi küsida siinse piirkonna arengu kohta, mis paneb mõtlema ka gentrifikeerumisprotsessidele Põhja-Tallinnas ning kunsti/kultuuri rollile selles. Kas see, et Noblessneris on tehtud peamiselt jõukamale elanikkonnale mõeldud elukeskkonna arendusi, ei sea juba teatavaid eelhälestusi, milline kunst ja millised kunstnikud on Kaisse oodatud?

Laansoo: Kaisse on kõik oodatud. Me vaatame piirkonna ajalugu palju pikema ajaloolise tervikuna kui viimased kümme aastat. Maja saja-aastane ajalugu, ühendus tsaariajast vabasse Eestisse, militaarfunktsioonist kultuuriasutuseks – see on see narratiiv, mis on meile tähtis ja meid inspireerib. Kui vaadata veel ettepoole, siis on see olnud kalameeste ja autsaiderite kogunemiskoht, seda kihti peaks samuti esile tooma ja mäletama.

Laas-Lepasepp: Kultuur oli siin piirkonnas juba enne korterelamuid, mis on palju uuem lisandus, ning ehk peavad elanikud, kes on siia elama tulnud, ka ise kohanduma siinse kontekstiga. Eelhälestust publiku või kunstnike valiku osas ei ole.

Laansoo: Kui siin õhtuti olla, siis näeb mere ääres väga kirjut läbilõiget linnaelanikest lähemalt ja kaugemalt. Tõukerattad, rulad, pered, noored ja vanemad inimesed. Mereäärne on siin kõigile avatud.

Laas-Lepasepp: Linnaruum on siin tõesti väga hästi kasutusse võetud. Seda on ka planeeringutega igati soodustatud: pikad puidust trepid, kus istuda, tööd teha, ujumas käia. Omanikud on ehitanud oma kuludega uusi teid, et siia oleks ligipääs ja korralikud mahasõidud, et nii-öelda beetapromenaadi otsad oleksid hästi ühendatud, et hoida autod avaliku ruumi keskelt eemale – see on väga teadlikult läbi mõeldud.

Tulles tagasi kunstnike ja kunstivälja juurde, milline on Kai näituse- ja töötasude poliitika?

Laas-Lepasepp: Meil on kindel põhimõte, et kõik saavad tasu. Me ei soodusta tasuta tööd. Ka meie praktikandid ja vabatahtlikud on tasustatud. Näituste tasude osas paika loksumist veel on ja kindlasti saavad olema ka tavalised mõjutajad: kas on uus teos või olemasoleva teose uuesti näitamine, rahvusvaheliselt tuntud kunstnik või alles alustav kunstnik jne.

Kuidas olete planeerinud rahastusallikate (näiteks avalik raha ja eratoetajad) omavahelised proportsioonid? Küsimus, mis kunstivälja muidugi eelkõige huvitab: kui suurt koormust tekitab Kai tegevus kultuurkapitalile?

Laas-Lepasepp: Kai kunstikeskuse füüsilist valmimist on toetanud Euroopa regionaalarengu fond ning eravahenditest BLRT Grupp ja Lindermann, Birnbaum & Kasela OÜ. Nn betooni mõttes alustame aga pärast maja valmimist nullist. Arendustegevuste ja palga katmiseks saame tegevustoetust kultuuriministeeriumilt ja väiksemas mahus ka kultuurkapitalilt. Iga näitus aga on eraldi eelarvekosmos. Praegu tuleb 90% näituste kulust koostööst välisfondide-välisrahastajatega ja ülejäänud Eesti erasponsoritelt. Kulka suurt koormust ei pea kartma, võib-olla tuleb tulevikus mõni projekt, kuhu Eesti kunstnikud on kaasatud, kuid väliskunstnike näitustega me kulkasse ei lähegi.

Laansoo: Kui sa tead, mida teed, siis näitusetevgevuseks rahvusvahelist rahastust leida ei ole väga keeruline. Tugeva projekti puhul on vastused pigem positiivsed. Rahastajatelt

Kai kunstikeskuse programmijuht Karin Laansoo ja tegevjuht Kadri Laas-Lepasepp on kindlad, et tänu oma majale paistavad nad paremini silma.

Piia Ruber

oleme saanud praegu tagasisidet, et Kai on niivõrd suur ja tähtis ning rahvusvaheliselt väljapaistev keskus, et muidugi tahame toetada, olla koos pildil.

Laas-Lepasepp: Meil on hea meel teha koostööd ühe pikaajalisema sponsoriga. Viru Keskus toetab meid järgmised kolm aastat.

Laansoo: Nendega suhtlemine on olnud meile endale väga inspireeriv – kuidas nemad mõtlevad sellele, et kaasaegne kunst jõuaks nende klientide. Eesti kontekstis on see suurepärase näide.

Laas-Lepasepp: Oleme otsinud toetajaid, kellega tekiks sisulisem koostöö. Asi pole alati ainult rahas, vaid et saaksid ise sellest koostööst inspiratsiooni, et mõelda oma asjadest teise valdkonna inimeste pilgu läbi: kuidas infot levitada, milliseid koostööprojekte teha jne. Meile on omakorda tähtis, et toetajad saaksid osa ka sisutegevustest. Oleme alati valmis pakkuma lisatuure, koolitusi, näitustega süvitsi minema, avama taustu, et toetajad teaksid kunstist rohkem. Need, kes on võtnud meie pakkumist kitsamalt, ainult

sponsorluse ehk turunduskanalina, nendega ei ole koostöö hästi läinud.

Laansoo: Vahel aga satub inimeste peale, kes on näinud näitusi või reisinud kunsti ja kultuuri pärast sama palju kui meie ise. Siis on küll ainult küsimus, et miks me ei ole varem kohtunud, ja sellest sünnib midagi lahendat.

Laas-Lepasepp: Isegi kui ei ole koostööks läinud, siis need sajad inimesed, kellele oleme oma plaane tutvustamas käinud, teavad, millega on tegemist. See on olnud suur ja süstemaatiline töö, igapäevane pingutus. See, et kunstiväljale on nii vähe eraraha kaasatud, on ka valdkonna tegemata töö. See on ebamugav ja raske, sest ühe toetaja kohta, kelle saad, oled juba 50 läbi käinud.

Laansoo: Tänu majale paistame kindlasti rohkem välja. Meid teadsid seni väga hästi rahvusvahelised koostööpartnerid, aga nüüd on just Eestist tulnud täiesti uus seltskond ukse taha koputama, et kuidas saame aidata. Aga tuleb ka endale aru anda, millega need

ettevõtted tegelevad, millised inimesed seal on ja siis alustada läbirääkimisi. Kas nende tegemiste ja kunsti vahel on seosed? Eitavad vastused ei loksuta enam üldse, kui asi ei laabu, siis läheme sõpradena lahku ja jääme üksteise tegemisi jälgima. Tähtis on ka see, millise mulje endast väljapoole jätad, milline on sinu sõnum, sest ei ole iseenesestmõistetav, et kaasaegse kunsti keskust tuleb toetada. Hästi tihti tuleb endalt küsida, kellele me seda teeme. Kui vastus on, et iseendale, siis mõtle äkki veel kord.

Millest kujuneb Kai omatulu? Kas olete planeerinud ruume eraüritusteks, konverentsideks välja üürida? Kuidas olete mõelnud ruumi üürijatele tutvustada kaasaegset kunsti, et see ei jääks ainult nii-öelda maitseka tausta rolli?

Laas-Lepasepp: Kõik majaga kaasnevad kulud tuleb meil katta omatulust. Meil tuleb pilet üritustele ja ka näitustele. Rendime oma ruume välja, aga valikuliselt. Kindlasti tahame tutvustada, mis näitusega on tegu, kes meie oleme jne. Kes seni on huvi tundnud, on küll aru saanud, et see on kunstikeskus, mitte lihtsalt rendiruum. Mitmete päringutele oleme ka ära öelnud.

Kuidas olete uue rahvusvahelise kunstikeskuse rajamise valguses lahti mõtestanud globaalse kaasaegse kunstimaailma toimimisse sisse kirjutatud ökoloogilise jalajälje ja järjest enam muret tekitava kliimaolukorraga seotud probleemid?

Laansoo: Muidugi mõtleme nendele teemadele ja üks näitus järgmisel aastal ka käsitleb seda. Alati on küsimus, millised on kunstnike isiklikud valikud. Näiteks on Kai fotokuu näitusel kunstnikke, kes põhimõtteliselt ei kasuta lennukit, vaid saavad bussi ja rongiga. Organisatsioonina püüame võimalikult palju taaskasutada. Tegime korda ühe väga vana maja.

Laas-Lepasepp: Ka selle sisustamisel püüame osta võimalikult vähe uut, rõhk on taaskasutusel. Alumise korruse restoranid on samal lainel, ei mingeid plasttopse, avamistel kasutame taaskasutatavaid nõusid jne. Näituste produtseerimise puhul on taaskasutus samuti teema, tegime ise ühe suurema investeeringuna liikuvate moodulside ostu, et ei peaks iga kord prusse ostma jne, lisaks saame mooduleid ka teistele laenata.

Arenduskeskus on omaalgatuslik initsiatiiv. Millised on teie soovitusel kellelegi, kes tahab kaasaegse kunsti väljal oma platvormiga välja tulla?

Laansoo: Mingit müstilist nõuannet, mida keegi kunagi ei ole kuulnud, pole olemas, saladus on lihtsates asjades. Mõttele järele, kellele sa oma projekti teed. Räägi oma ideest niimoodi, et ka sinu kunstikauge vanaema saab aru. Ära pelga võõrastelt inimestelt nõu küsida. Raskeid ja ületamatuna tunduvaid olukordi on kogu aeg, aga enamasti kõik lõpuks laheneb. Pane kokku tiim inimestest, kes oma oskustega üksteist täiendavad, mitte ei dubleeri. Praegu küll muretsen meie tiimi suure töökoormuse pärast, oleme kõik üle keskmise töövõimega inimesed, aga seda ei tohi ekspluateerida, inimesi peab väga hoidma.

Laas-Lepasepp: Leia inimesed, kellega sul on väga hea klapp. Et ei tekiks tunnet, et oled asja sees üksinda, vaid tead, et ei upu sinna, kellegi tugi on veel. Sellest on ka kõige kiiremal ja pingelisemal hetkel abi. Nii et tehke asju vähemalt kahekesi.

Mida oleks Eesti kunstielus veel vaja? Millest on teie arvates puudu, aga mille täitmine ei mahu teie programmi või ei kuulu teie profiili hulka?

Laansoo: Kuraatoripositsioone võiks palju rohkem olla. Need võivad olla ka teadlikult ajutised. Kui keegi pelgab, et alustan midagi ja siis järgmised viis aastat olen rakkes, siis proovige lihtsamate vormide ja võimalustega.

Laas-Lepasepp: Igasuguseid kunstiruumi võiks rohkem olla, aga puudus on stardipaketist: üks asi on raha, teine nõu küsimine, kuhu pöörduda. Me oleme ise ka mentorluse korras aidanud, aga võiks olla rohkem tuge kunstnikele ja korraldajatele, kes midagi teha tahavad.

👁 Vaatamisi: 660

Loe lisaks
